

АКТОВЕ И УДОСТОВЕРЕНИЯ ЗА ГРАЖДАНСКО СЪСТОЯНИЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (АКТ И УДОСТОВЕРЕНИЕ ЗА РАЖДАНЕ)

Докторант *Дмитро Петрович Гергинов*

Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград

Abstract. *The article examines one of the few major documents in the life of every person, which has no expiration date. The Statement of Live Birth / Birth Certificate is the main document, on the basis of which other documents such as identity card, passport, etc. are to be issued. In this paper the Statement of Live Birth and the Birth Certificate are considered with regard to several criteria: from stylistic point of view, from a linguistic point of view and in terms of technical design.*

Keywords: *Birth Certificate, Statement of Live Birth, legal basis.*

Обща информация. На 15.12.1892 г. в Княжество България е приет *Закон за забележаване на ражданията, женитбите и умираанията*, в сила от 01.01.1893 г. Този закон става основният нормативен акт, който поставя началото на всички по-сетнешни нормативни документи, отнасящи се до гражданското състояние на поданиците на държавата. Той регламентира въвеждането на регистри за гражданска регистрация, които да представляват официалната документна форма за случило се събитие по гражданското състояние на населението – раждане, женитба и смърт – и да заменят доказването на тези събития чрез свидетели. Фактическото водене на регистрите започва след влизането в сила на *Правилника за забележаване на ражданията, женитбите и умираанията* на 24.03.1893 г. Този закон е отменен през 1907 г., когато се приема *Закона за лицата*, обнародван в Държавен вестник (ДВ), бр. 273/17.12.1907 г. Според новия закон актовете за раждане, женитба и смърт се съставят в общините, в които се е случило събитието, от кметовете, които се определят като длъжностни лица по гражданското състояние. Законът позволява само на навършили 21-годишна възраст мъже да бъдат свидетели, при това само ако имат някакво занятие и постоянен адрес. *Законът за лицата* действа до 1949 г., когато е отменен с влизането в сила на *Закона за лицата и семейството*, обнародван в ДВ, бр. 182/09.08.1949 г.

След края на Втората световна война се издават няколко наредби, които изключват участието на Българската православна църква в изготвянето на документи, регистриращи раждания, женитби и настъпване на смърт. Така чрез обнародването на *Наредба-закон за брака* в ДВ, бр. 108/12.05.1945 г., в сила от 27.05.1945 г., се обявява за единствено валиден само сключеният според описаната форма граждански брак, а „свещенослужителят извършва обряда само след като му се представи препис от акта за женитба.“ (чл.2).

В бр. 23/22.03.1968 г. ДВ публикува *Семеен кодекс*, в сила от 22.05.1968 г. Многократно изменян и допълван той действа до влизането в сила на нов *Семеен кодекс* през 1985 г., който от своя страна е заменен от *Семеен кодекс* от 2009 г. През 1979 г. (ДВ, бр. 75/30.09.1978 г.) влиза в сила *Наредба за гражданското състояние*, отменена с влизането в сила на *Закона за гражданската регистрация* на 27.07.1999 г.

Днешната правна основа за съставяне на актове за гражданско състояние и издаване на съответните им удостоверения в Република България са:

- *Семеен кодекс на Република България*, приет от 40-то Народно събрание на 12.06.2009 г., обнародван в ДВ бр. 47/23.06.2009 г., в сила от 01.10.2009 г.;
- *Закон за гражданската регистрация* (ЗГР), приет от 38-то Народно събрание на 23.06.1999 г. и на 21.07.1999 г., обнародван в ДВ бр. 67/27.07.1999 г.;
- *Наредба № РД-02-20-9* от 21 май 2012 г. за функциониране на единната система за гражданска регистрация, издадена от министерството на регионалното развитие и благоустройството, обнародвана в ДВ бр. 43/8 юни 2012 г.
- *Наредба № РД-02-20-6* от 24 април 2012 г. за издаване на удостоверения въз основа на регистъра на населението, издадена от Министерството на регионалното развитие и благоустройството и Министерството на правосъдието, в сила от 18.08.2012 г.

- *Конвенция* от 8 септември 1976 г. за издаване на многоезични извлечения на актове за гражданско състояние, ратифицирана от Република България със закон на Народното събрание от 03.10.2013 г., обнародвана в ДВ бр. 91/2013 г., в сила от 18.12.2013 г.

Според изискванията на новия Закон за гражданската регистрация всички томове с актове се пазят в продължение на 130 години, след което се предават на държавния архив. Основните данни за извършване на гражданска регистрация на едно лице са неговите три имена, датата и мястото на раждане, полът, гражданството и задължителният от 1977 г. единен граждански номер – ЕГН.

Удостоверение за раждане

Обща характеристика. За да се издаде Удостоверение за раждане на новородено дете в България, в съответната община трябва да постъпи писмено съобщение от болничното заведение, където е родено детето. При искане за получаване на Удостоверение за раждане родителите представят документ за самоличност и Удостоверение за сключен граждански брак, а при липса на сключен брак се подава заявление за припознаване на детето. Самото Удостоверение за раждане – оригинал се издава веднага на родителя. Такса за издаване на документа не се изисква.

Удостоверението за раждане служи: за удостоверяване на самоличността на деца до навършване на 14-годишна възраст; при постъпване на детето в детско заведение или в училище; за издаване на лична карта на навършило 14 години лице; при подаване на искане за издаване на свидетелство за съдимост; при поискване от поделенията на Здравната осигурителна каса; при поискване от органите на досъдебното производство и следствието за сверяване на данни и идентифициране на лицето.

Техническо и графично оформление. Удостоверението за раждане се издава върху бланка формат А5, рамкирана с геометрични фигури в различен цвят. Отгоре в средата на два реда с главни букви е разположено наименованието на държавата – РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ. Под него е поставен държавният герб. На височината на горната част на герба в левия ъгъл на документа се изписват серията и номерът на Удостоверението за раждане, а в десния ъгъл думата "оригинал". Следват на отделни редове, един под друг, в центъра на бланката надписите: Населено място, Община, Област. На всеки ред е оставено място за попълване на необходимата информация. Под тях центрирано и написано с главни букви на два реда е разположено наименованието на документа: УДОСТОВЕРЕНИЕ ЗА РАЖДАНЕ. Непосредствено под него стои датата на издаването му, изписана с арабски цифри в последователност ден, месец, година. Например: от 10.09./2014 г. Същинският текст на удостоверението за раждане съдържа трите имена на детето в последователност собствено, бащино и фамилно име, пола, ЕГН, рождената дата цифром (с арабски цифри) и словом в последователност ден, месец, година, месторождението – населено място, община, област /държава/, гражданството, трите имена на майката в последователност собствено, бащино, фамилно с ЕГН и гражданство, трите имена на бащата в последователност собствено, бащино, фамилно с ЕГН и гражданство. Удостоверението за раждане съдържа и информация за правното основание за издаването му: номера и датата на съставения Акт за раждане. В най-долната част на документа се упоменават населеното място, общината и областта на учредението, което издава документа, както и данните за длъжностното лице по гражданското състояние. За правната валидност на документа длъжностното лице се подписва в долния десен ъгъл на документа и поставя върху него гербов печат на общината.

В Акта за раждане в служба ГРАО (Гражданска регистрация и административно обслужване) освен вече посочените данни от Удостоверението за раждане се вписват още: часа и минутата на раждане, както и поредността на раждане на близнаци и повече деца от една майка в един и същи ден. След данните за двамата родители се вписва и документът, удостоверяващ раждането. Най-отдолу се записват данните на длъжностното лице по гражданското състояние С подписа си то удостоверява верността на записаните данни и поставя печата на общината върху него.

В графата „Бележки“ в дясната част на Акта за раждане оторизираното длъжностно лице внася промени в името след сключване на граждански брак или по други причини, Актът за раждане съдържа повече информация от Удостоверението за раждане. Неговото предназначение е да зафиксира в писмен вид в официалните регистри на органите на местната

власт събитието раждане на дете и за тази цел се описват всички съпътстващи данни. От своя страна Удостоверението за раждане като първи документ в живота на човека служи за легитимиране на лицето до навършване на 14-годишна възраст, когато му се издава лична карта като документ за самоличност. Актът за раждане е неделима част от регистрите на съответната община. Следователно: Актът за раждане и Удостоверението за раждане се различават по своето предназначение, мястото и времето за съхранение.

Езикови характеристики на документа. Същинският текст на Удостоверението за раждане е оформен практически в две изречения. Първото гласи:

Удостоверение за раждане от 29 12 /2008 г. На ГЕОРГИ ИВАЙЛОВ МЛАДЕНОВ Пол мъжки, ЕГН 0852.... е роден на 13.12.2008 г. тринадасети декември две хиляди и осма г. В София гражданство РБългария от майка ВЕСКА ИВАНОВА МЛАДЕНОВА с ЕГН 7704.... гражданство РБългария и баща ИВАЙЛО КРУМОВ МЛАДЕНОВ с ЕГН 7312.... гражданство РБългария

Тук изречението би трябвало да свърши, но точка не е поставена. Смятам, че изречението не е коректно. Според мен предлогът "на" между датата на издаване на документа и името на новороденото дете е излишен. Ако сведем изречението до необходимите компоненти за граматична точност, се получава следното: **Удостоверение за раждане от 29 12 /2008 г. На ГЕОРГИ ИВАЙЛОВ МЛАДЕНОВ е роден на 13.12.2008 г.*

Може да се предположи, че предлогът "на" е замислен като част от названието на документа: Удостоверение за раждане от .... (датата) на .... (името). В този случай излишно се оказва сказуемото "е". От езикова гледна точка е очевидно, че е необходима корекция на текста на тази част от документа.

Второто изречение е: *Удостоверението е издадено въз основа на акт за раждане № .... дата ..... (в последователност ден, месец година), изписани с арабски цифри, като след деня и след месеца се поставя точка.*

От казаното се налагат следните **изводи**:

- Удостоверението за раждане съдържа всички необходими данни за идентифициране на лицето пред обществото до навършване на възрастта за получаване на лична карта;
- използваният метод на изложение е описанието, като са спазени последователността и логичността на изложението. Същинският текст на Удостоверението за раждане се състои от две прости разширени изречения. Сказуемите и в двете изречения са в страдателен залог ("е роден(а)", "е издадено");
- в текста преобладават съществителните имена – названия на лица За обозначаване на дати се използват числителни имена, изписани с цифри и с думи или само с цифри, както и за ЕГН на родителите и на новороденото, както и за изписване на номера на съставения Акт за раждане и за поставяне на уникалния номер на Удостоверението за раждане;
- прилагателни имена са използвани само за обозначаване на пола на новороденото и евентуално като част от името на населено място;
- използваните предлози са общо седем: **от, на, в, с, за**;
- използваният съюз е един: **и** – за свързване на данните за двамата родители. В текста не са използвани местоимения;
- доколкото се срещат съкращения, то това е само при съобщаването на датата, където е съкратено съществителното име година: *г.* или *год.*;
- използваната лексика е типична за деловия стил. Тя е неутрална, еднозначна, тематично обусловена професионална терминология. Деловият стил на текста налага неизползването на лексика, изразяваща субективна оценка. С постигнатата стилистична еднородност на текста на документа се придава точност, обективност и официален характер.

Изводи

- Удостоверението за раждане е част от малкото безсрочни документи, които притежава всеки гражданин или неговите наследници. То, както и съставените актове по ЗГР, на чиято основа са издадени, притежава характерните особености на деловите документи от административно-канцеларския стил. Тяхното оформяне е в пряка зависимост от текстовете на собственозаконодателния подстил, в конкретния случай на Закона за гражданската регистрация и на Семейния кодекс на Република България.

- Посочения документ е типичен пример за съставени по установена форма документи. Неговата структура се определя от модела за съставяне на такъв вид текстове. Стандартната

общозадължителна форма на представяне на информацията предполага компактно изложение на данни с точно подбрани изразни средства за постигане на обективност. Удостоверенията се издават върху бланки, в които се попълват данни при строго съблюдаване на правилата за вярност – фактическа и езиково правилна. Недопустими са печатни или правописни грешки.

- Доброто графично и техническо оформление на Удостоверенията за раждане им придава официален характер. Документа не притежава защитни знаци против фалшифициране. Важна роля имат използваните шрифтове и местоположението на постоянните реквизити. Цветовото оформление не е от значение.

- Съдържанието на актовете и удостоверенията описва събитията, за които се съставят и издават, като за целта задължително упоменават най-важните данни за лицето/ лицата, на/за което/които се съставят/издават.

- С цел постигане на точност, достоверност и логичност на документа текстовете се оформят еднообразно и еднотипно. Стилът на документа във висока степен формализиран, което се налага от задължителността и нормативността на документите. Подбраните изразни средства са точни, ясни, логични и обективни, което е стандартно изискване за юридическата валидност на документите. Едновременно с това текстовете са достъпни за разбиране поради еднозначността на изразните средства.

- По-голямата част от текстовете е представена в табличен вид чрез използване предимно на съществителни и числителни имена и на именни групи. Използваните изречения са малко.

ИЗПОЛЗВАНИ НОРМАТИВНИ ДОКУМЕНТИ

1. Закон за гражданската регистрация – ДВ, бр. 67 / 27.07.1999
2. Закон за забележаване на ражданията, женитбите и умираанията (1893), Правилник за забележаване на ражданията, женитбите и умираанията (1893)
3. Закон за заменяне на кръщелните свидетелства с други документи за гражданско състояние (1946) – ДВ от 27.03.1946
4. Закон за лицата (1907), ДВ, бр. 273 от 17.12.1907 г.
5. Закон за лицата и семейството (1949), ДВ, бр. 182
6. Конвенция (2013) за издаване на многоезични извлечения на актове за гражданско състояние – ДВ, бр. 91 / 2013
7. Наредба № РД-02-20-6 (2012) за издаване на удостоверения въз основа на регистъра на населението
8. Наредба № РД-02-20-9 (2012) за функциониране на единната система за гражданска регистрация – ДВ, бр. 43 / 08.06.2012
9. Семейен кодекс на Република България (2009) – ДВ, бр. 47 / 23.06.2009